УДК 327.5(6) + 94(6)
DOI https://doi.org/https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.4.15

Красільнікова Олена Василівна,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри філософії, соціології та політології
Державного торговельно-економічного університету
orcid.org/0000-0003-3346-7566
o.krasilnikova@knute.edu.ua

Губицький Любомир Володимирович,
доктор історичних наук, доцент,
професор кафедри філософії, соціології та політології
Державного торговельно-економічного університету
orcid.org/0000-0002-8511-6461
l.hubytskyy@knute.edu.ua

Кизименко Ірина Олексіївна,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри філософії, соціології та політології
Державного торговельно-економічного університету
orcid.org/0000-0002-2148-9488
i.kyzymenko@knute.edu.ua

Разіцький Віталій Йосипович,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри філософії, соціології та політології
Державного торговельно-економічного університету
orcid.org/0000-0002-0311-8317
v.razitskyy@knute.edu.ua

ГЕОПОЛІТИЧНА СИТУАЦІЯ НА АФРИКАНСЬКОМУ КОНТИНЕНТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

У статті досліджується геополітична ситуація на Африканському континенті в умовах сучасних глобальних трансформацій. Розкрито вплив значних природних ресурсів, стратегічного розташування та високих темпів демографічного зростання на посилення ролі Африки у світових процесах. Проаналізовано комплекс внутрішніх і зовнішніх викликів, що визначають динаміку розвитку регіону, зокрема політичну нестабільність, міжетнічні конфлікти, терористичну діяльність, наслідки колоніальної спадщини, економічну нерівність, масову міграцію, зміни клімату та проблеми продовольчої і водної безпеки. Висвітлено загальні риси збройних конфліктів на Африканському континенті. Показано, що слабкість державних інституцій, штучні кордони та залежність від зовнішніх акторів суттєво підвищують конфліктогенність континенту й перешкоджають його сталому розвитку.

Дослідження охоплює регіональні кейси Західної, Східної та Північної Африки, що відображають ключові політичні та економічні виклики континенту. Розглянуто також ініціативу Grain from Ukraine як приклад участі України у вирішенні продовольчої кризи в країнах Східної Африки.

Висвітлено особливості впливу глобальних і регіональних центрів сили на політичну та економічну ситуацію в Африці. Окрему увагу приділено дедалі більшій конкуренції між США, Великою Британією, Францією

© Красільнікова О. В., Губицький Л. В., Кизименко І. О., Разіцький В. Й., 2025
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

та іншими акторами, що застосовують інвестиційні, військово-політичні, гуманітарні та інструменти «м'якої сили» для закріплення своїх позицій у регіоні. Проаналізовано економічний потенціал Африки, визначено фактори її позитивної динаміки, зокрема зростання цін на сировинні товари, розвиток інфраструктури та внутрішнього ринку, а також окреслено ключові ризики, пов'язані з вразливістю до зовнішніх потрясінь.

Показано, що сьогодні Африка є не лише об'єктом, а й дедалі активнішим суб'єктом міжнародних відносин, здатним формувати власний порядок денний, впливати на глобальні політичні та економічні процеси, бути ініціатором регіональних інтеграційних проєктів, а також обстоювати свої інтереси у взаємодії з провідними світовими геополітичними гравцями.

Ключові слова: Африка, геополітичні інтереси, міжнародні відносини, глобальна трансформація, конфлікти, природні ресурси, зовнішні актори, економічний розвиток.

Krasilnikova Olena,
PhD in History,
Associate Professor at the Department of Philosophy,
Sociology and Political Science
State University of Trade and Economics
orcid.org/0000-0003-3346-7566
o.krasilnikova@knute.edu.ua

Hubytskyi Liubomyr,
Doctor of Historical Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of Philosophy, Sociology and Political Science
State University of Trade and Economics
orcid.org/0000-0002-8511-6461
l.hubytskyy@knute.edu.ua

Kyzymenko Iryna,
PhD in History, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Philosophy,
Sociology and Political Science
State University of Trade and Economics
orcid.org/0000-0002-2148-9488
i.kyzymenko@knute.edu.ua

Razitskyi Vitalii,
PhD in History, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Philosophy,
Sociology and Political Science
State University of Trade and Economics
orcid.org/0000-0002-0311-8317
v.razitskyy@knute.edu.ua

GEOPOLITICAL SITUATION ON THE AFRICAN CONTINENT IN THE CONTEXT OF GLOBAL TRANSFORMATIONS: TRENDS AND CHALLENGES

This article explores the geopolitical landscape of the African continent amid ongoing global transformations. It examines how abundant natural resources, strategic geographic positioning, and rapid demographic growth have reinforced Africa's role in global affairs. The study identifies and analyzes a complex set of internal and external challenges shaping the region's development trajectory, including political instability, interethnic tensions, terrorism, the enduring legacy of colonialism, economic inequality, mass migration, climate change, and threats to food and water security. Common characteristics of armed conflicts across Africa are outlined, highlighting how weak

state institutions, artificial borders, and dependence on external actors exacerbate the continent's conflict potential and hinder sustainable development.

The study covers regional case studies from West, East, and North Africa, reflecting the continent's key political and economic challenges. The "Grain from Ukraine" initiative is also examined as an example of Ukraine's participation in resolving the food crisis in East African countries.

The article also assesses the influence of major global and regional power centers on Africa's political and economic environment. Special attention is given to intensifying competition among the United States, the United Kingdom, France, and other actors employing investment, military-political instruments, humanitarian aid, and "soft power" strategies to consolidate their presence in the region. Africa's economic potential is evaluated, with a focus on the drivers of its recent growth – rising commodity prices, infrastructure expansion, and the development of domestic markets – as well as its vulnerabilities to external shocks.

The findings demonstrate that Africa is evolving from being merely an object of international relations into an increasingly proactive actor – capable of shaping its own agenda, influencing global political and economic processes, initiating regional integration projects, and asserting its interests in interactions with leading global geopolitical players.

Key words: Africa, geopolitical interests, international relations, global transformations, conflicts, natural resources, external actors, economic development.

Постановка проблеми та її актуальність. Африканський континент відіграє важливу роль у глобальних геополітичних та геоекономічних процесах, що зумовлено наявністю значних природних ресурсів, стратегічним географічним розташуванням та швидким демографічним зростанням. У сучасних умовах, коли глобальна система міжнародних відносин зазнає трансформації, Африка стає ареною стратегічного суперництва між провідними світовими державами й регіональними акторами. Водночас Африканський континент стикається з низкою серйозних викликів: політичною нестабільністю, міжетнічними конфліктами, тероризмом, економічною нерівністю та наслідками колоніальної спадщини. Ці виклики значно ускладнюють реалізацію національних інтересів африканських держав на міжнародній арені та спричиняють їх залежність від зовнішніх акторів. Усе це вимагає глибокого аналізу сучасних геополітичних тенденцій, що формують нову архітектуру міжнародних відносин, у якій Африка посідає важливе місце.

Окремої уваги потребує аналіз впливу глобальних викликів, як-от зміни клімату, пандемії та продовольча криза, на соціально-економічну та політичну ситуацію в Африці. Ці фактори не лише поглиблюють наявні проблеми, а й створюють нові загрози для регіональної стабільності та безпеки. Так, постає необхідність у комплексному аналізі геополітичних процесів, що відбуваються в Африці, визначення основних викликів та загроз, а також виявляння взаємозв'язку між внутрішніми й зовнішніми чинниками, що формують політичну карту континенту у XXI ст.

Аналіз досліджень та публікацій. Африканський континент є об'єктом активного наукового зацікавлення серед як українських, так і зарубіжних дослідників. У межах вивчення політичних, економічних та соціальних процесів, що відбуваються в країнах Африки, значну увагу варто звернути на напрацювання українських науковців, зокрема М. Савченка та О. Шкурата (Савченко & Шкурат, 2024), Л. Лановюк (Лановюк, 2022), К. Петрушенка і Д. Рослоня (Петрушенко & Рослонь, 2025), С. Будник (Будник, 2025), а також М. Міхейченка (Міхейченко, 2025).

У дослідженні Л. Корнійчук та Х. Боднаренко (2024) наголошується, що рівень зацікавленості великих держав в Африканському регіоні, а також зростання їх впливу є динамічними. Для США цей регіон має особливе значення в економічному, безпековому та політичному аспектах. Авторки аналізують основні чинники, що формують геополітичні інтереси провідних держав світу в Африці, зосереджуючи увагу на ключових компонентах та механізмах реалізації цих інтересів (Корнійчук & Боднаренко, 2024, с. 19–37).

Питання місця Африки в системі зовнішньої політики України знаходить висвітлення в працях О. Мішина (Мішин, 2021) та М. Олійник-Дьомочко (Олійник-Дьомочко, 2025). Остання підкреслює, що Україна може стати для африканських країн унікальним партнером, оскільки її історія та зовнішня політика не мають колоніального минулого. Як і багато країн Африки, Україна має складне історичне минуле, стикається з недієвістю міжнародних інституцій

та прагне реалізувати свій потенціал. Саме ця спільність досвіду, на думку дослідниці, створює основу для поглиблення двосторонньої співпраці (Олійник-Дьомочко, 2025, с. 180).

Торговельно-економічні відносини між Україною та країнами Північної Африки аналізуються в публікаціях Г. Дугінець і Х. Омрана (Дугінець & Омран, 2023), а також І. Федуна, Ю. Олейнікова та О. Сєпічевої (Федун, Олейніков, & Сєпічева, 2022). Дослідники розглядають сучасний стан, тенденції та структурні зміни в зовнішній торгівлі України з країнами субрегіону. Зокрема, наголошується, що Єгипет, Марокко та Туніс є основними торговельними партнерами України в Північній Африці, що відкриває перспективи для подальшого зростання експорту. Автори також відзначають поступовий соціально-економічний розвиток регіону, що створює передумови для розширення співпраці, зокрема в енергетичній сфері.

Серед зарубіжних науковців, які зробили вагомий внесок у розвиток африкознавчих студій, варто виокремити Ріту Кікі Едозі та Джорджа Кхісу (Edozie & Khisa, 2022), Аманду Кофі й Лембе Тікі (Coffie & Tiky, 2021), а також Еммануеля Кваку Сіау (Siaw, 2025). Їхні дослідження зосереджуються на питаннях суб'єктності Африки, ролі континенту в міжнародних відносинах та ідеологічних вимірах глобальної взаємодії за участю африканських держав.

Попри дедалі більшу наукову увагу до окремих аспектів розвитку Африканського континенту, питання його геополітичної ситуації залишається надзвичайно актуальним. Зміни у світовому порядку, конкуренція між глобальними гравцями за вплив у регіоні, а також внутрішні виклики, які пов'язані з безпекою, розвитком інституцій та інтеграційними процесами, потребують подальших глибоких міждисциплінарних досліджень.

Мета статті – дослідити геополітичну ситуацію на Африканському континенті в контексті глобальних трансформацій. У межах мети поставлено такі завдання: схарактеризувати основні зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на розвиток регіону, а також виявити ключові тенденції, виклики й можливості розвитку Африки в нових геополітичних умовах.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному аналізі геополітичної ситуації на Африканському континенті в контексті глобальних трансформацій XXI ст. Узагальнено вплив регіональних криз, особливо в Західній та Східній Африці, на формування нової архітектури міжнародних відносин. У дослідженні акцентовано на поєднанні глобального та регіонального підходів, а також на ролі України в гуманітарних й економічних ініціативах на континенті.

Методологічною основою дослідження є системний, міждисциплінарний та порівняльно-аналітичний підходи, що дають змогу комплексно охопити політичні, економічні, безпекові та гуманітарні виміри геополітичних процесів на Африканському континенті. Використано методи аналізу і синтезу для визначення ключових тенденцій; індукції і дедукції – для формування узагальнень, а також контент-аналіз джерел і статистичних даних міжнародних організацій. Теоретичною основою дослідження є концепції неореалізму, неолібералізму та регіоналізму, що дають змогу пояснити механізми взаємодії Африки з глобальними центрами впливу.

Виклад основного матеріалу. Геополітичні цілі та геоекономічні пріоритети зовнішньої політики африканських держав формуються під впливом як внутрішньої ситуації на континенті, так і змін на міжнародній арені загалом. Особливості політичного розвитку, економічної динаміки, демографічного тиску, а також виклики безпеки безпосередньо впливають на формування стратегій держав Африки на міжнародній арені.

У сучасному глобальному світі геополітичне значення Африки постійно зростає. Континент, що володіє значними запасами природних ресурсів (нафта, газ, рідкоземельні метали, уран, алмази), демонструє високі темпи демографічного зростання й має стратегічно важливе географічне положення, стає об'єктом посиленого інтересу з боку провідних геополітичних гравців – США, Китаю, Європейського Союзу, – а також регіональних сил, зокрема Туреччини, Індії, Саудівської Аравії. Цей інтерес проявляється у формі політичної співпраці, інвестицій, військової присутності, а також боротьби за вплив через механізми «м'якої сили».

Водночас Африка стикається з низкою серйозних викликів: політична нестабільність, міжетнічні конфлікти, тероризм, масова міграція населення, а також наслідки постколоніального

спадку, які й досі визначають характер політичних інституцій, державного управління та економічної взаємодії. Нестабільність і фрагментація державних структур у низці країн створюють «вакуум влади», що посилює зовнішню залежність й ускладнює реалізацію національних інтересів на глобальному рівні.

Геополітичні процеси в Африці суттєво впливають на формування нової архітектури міжнародних відносин. Дедалі більше суперництво між глобальними центрами сили за вплив на континенті – зокрема, у сфері доступу до ресурсів, морських шляхів і голосів у міжнародних організаціях – робить Африку не лише ареною стратегічного змагання, а й потенційним простором для впровадження альтернативних моделей розвитку. Континент поступово стає простором тестування нових форматів партнерства: Південь-Південь, тристороння співпраця, регіональна інтеграція на основі Африканської континентальної зони вільної торгівлі (AfCFTA).

Важливим є аналіз впливу глобальних викликів на геополітичну ситуацію в Африці – зокрема, зміни клімату, продовольчої і водної безпеки, технологічної нерівності. Ці фактори не лише посилюють соціально-економічну напругу всередині африканських держав, а й створюють передумови для нового типу конфліктів – екологічних, ресурсних, гібридних. Так, розуміння сучасних геополітичних тенденцій в Африці необхідне для формування цілісного бачення глобального безпекового та економічного порядку у XXI столітті.

Одним із факторів, що впливає на розвиток Африканського континенту та привертає увагу дослідників, є його підвищена конфліктогенність. Протягом тривалого часу Африка вважалася одним із найбільш конфліктних регіонів світу, де неодноразово спалахували як міждержавні, так і внутрішньо-громадянські війни. Після здобуття незалежності більшістю африканських країн – починаючи з кінця 1950-х рр. XX ст. – на континенті відбулося понад 186 державних переворотів, 26 масштабних воєн і численна кількість конфліктів нижчої інтенсивності (Чістякова, Кривдіна, Татакі, Кудлай & Гайтан, 2021, с. 182).

Серед наймасштабніших конфліктів – громадянська війна в Нігерії (1967–1970), яка призвела до загибелі від 1 до 3 млн осіб; геноцид у Руанді (1994), жертвами якого за 100 днів стали близько 800 тис. людей; багаторічна війна в Демократичній Республіці Конго (з 1998 р.), що спричинила понад 5 млн смертей і вважається найкривавішим конфліктом після Другої світової війни. На сучасному етапі серйозну загрозу регіональній безпеці становлять конфлікти в Судані та Південному Судані, збройне протистояння в регіоні Тиграй в Ефіопії (2020–2022), а також поширення ісламістського екстремізму в Сахелі (особливо в Малі, Буркіна-Фасо, Нігері) та на північному сході Нігерії (група «Боко Харам»).

Високий рівень конфліктогенності зумовлений сукупністю історичних, політичних та соціально-економічних чинників, серед яких слід виокремити колоніальну спадщину, штучний поділ кордонів без урахування етнічного, культурного та релігійного складу населення, слабкість державних інституцій, економічну нерівність, а також боротьбу за ресурси (нафту, корисні копалини, землю та воду). У багатьох випадках зовнішні актори також відігравали дестабілізувальну роль, підтримуючи окремі політичні угруповання чи переслідуючи власні геополітичні інтереси.

Проаналізуємо загальні риси збройних конфліктів в Африці. Попри те, що кожен конфлікт на континенті має свої специфічні причини, динаміку та наслідки, між ними можна виокремити низку спільних ознак, які вказують на структурну глибину проблеми та її повторюваність.

Однією з характерних рис африканських конфліктів є заперечення легітимності державної влади, що часто набуває насильницьких форм. У низці країн це призвело до громадянських війн, заколотів і хвиль політичної нестабільності. Прикладами можуть слугувати збройні повстання в Ліберії (1989–2003), Кот-д'Івуарі (2002–2007), Демократичній Республіці Конго (з 1998 р.), хвилювання в Нігерії, спроби державних переворотів у Сан-Томе і Принсіпі, Центральноафриканській Республіці та Гвінеї-Бісау, а також сепаратистські рухи в Касаманці (Сенегал), Дарфурі (Судан і Чад), Кабінді (Ангола) (Williams, 2011).

Рухи збройної опозиції в Африці здебільшого втратили підтримку з боку зовнішніх акторів, які раніше забезпечували їх фінансування та озброєння. Тепер ці угруповання

змушені функціонувати за рахунок внутрішніх ресурсів, що часто виявляється в експлуатації селян і пограбуванні цивільного населення. Такі рухи відіграють провідну роль у нелегальній торгівлі зброєю, наркотиками, золотом, алмазами, деревиною тощо, а їхню діяльність дедалі більше характеризує прагнення до власного збагачення, а не ідеологічна боротьба (*CISA Newsletter, 2025*).

Головним джерелом фінансування терористичних угруповань, зокрема в Центральному Сахелі, стали псевдодержавні моделі економічного контролю. Наприклад, Jama'at Nusrat ul-Islam wa al-Muslimin (JNIM) застосовує систему оподаткування, забезпечення безпеки та контролю над місцевим населенням у зонах своєї активності, фактично імітуючи елементи врядування. Така практика дає змогу вбудовуватися в місцеві соціально-економічні мережі та одночасно витискати з них ресурси (GTI, 2025).

Особливо прибутковими для бойовиків стали викрадення худоби та встановлення «мит» на скотопрогінних шляхах. Це не лише джерело фінансування, а й спосіб утвердження влади, що загострює суперечності між кочовими пастухами та землеробськими громадами (GTI, 2025). Значну частину прибутків бойовики отримують з кустарного видобутку золота – вони контролюють або обкладають податками нелегальні шахти, особливо в Малі, Буркіна-Фасо та Нігері. У деяких регіонах збройні угруповання беруть під контроль також нафтові, газові, рибальські та сільськогосподарські ресурси (*CISA Newsletter, 2025*).

Наркоторгівля, зокрема транзит кокаїну з Південної Америки до Європи через Сахель, становить ще один механізм фінансування терористичних угруповань. Хоча терористичні групи, наприклад JNIM, здебільшого не контролюють виробництво наркотиків або глобальні логістичні канали, вони забезпечують «охорону» трафіку та стягують плату за прохід територією (GTI, 2025). Це дає змогу отримувати значні кошти без прямих ризиків, пов'язаних із міжнародною контрабандою.

Викрадення з метою викупу залишається однією з найефективніших і найстабільніших форм фінансування. JNIM створила розгалужену систему викрадення іноземців та місцевих політичних діячів, що стало джерелом значних доходів. Так, у 2023 р. зафіксовано сплеск викрадень у Буркіна-Фасо в контексті експансії JNIM, після чого їх частота зменшилася зі стабілізацією контролю над територіями (GTI, 2025).

Крім того, джерелами фінансування залишаються торгівля людьми, нелегальна вирубка лісів, контрабанда товарів та зброї. Відсутність ефективного контролю над кордонами, слабка присутність державних структур у периферійних регіонах створюють умови для безперешкодної діяльності терористичних угрупувань, організованої злочинності та різноманітних нелегальних операцій.

Релігійний екстремізм дедалі частіше застосовується як засіб політичної мобілізації. У нестабільних умовах суспільства дедалі частіше ідентифікують себе через релігійні спільноти, використовуючи віру як форму групової солідарності за межами державних структур. Це явище спостерігається в різних регіонах Африки й стає невід'ємним складником політичної ідентичності в кризі.

Особливо помітним є вплив традиційних таємних спілок у Західній та Центральній Африці. У їх діяльності беруть участь такі групи, як плем'я камаджор у Сьєрра-Леоне, релігійна організація поро в Ліберії, групування дозо в Кот-д'Івуарі, плем'я маї-маї в Конго й карамоджонги в Уганді. У Конго діє також містичний союз Нсілулу («ніндзя пастора Нтумі») під проводом Фредеріка Бітсана.

У контексті регіональних криз характерною тенденцією є інтернаціоналізація управління конфліктами. Регулярні спалахи в Західній Африці – зокрема, ситуація в Кот-д'Івуарі – демонструють, наскільки тісно переплітаються кризи в сусідніх державах, створюючи комплексні регіональні виклики. Хоча спроби формування колективної безпеки через Африканський союз та регіональні організації, як-от ЕКОВАС й ЕВСЦА, відображають прагнення координованого реагування, їх ефективність залишається обмеженою внаслідок внутрішніх та зовнішніх суперечностей.

Руйнівний вплив конфліктів посилився у зв'язку з пандемією коронавірусної інфекції (COVID-19), навалою сарани та кліматичними аномаліями. Сукупність цих чинників погіршила гуманітарну ситуацію на Африканському континенті, виявила глибоко укорінені

структурні проблеми та серйозні недоліки у функціонуванні систем захисту прав людини. Зокрема, пандемія продемонструвала критичний стан системи охорони здоров'я в багатьох країнах та поглибила соціально-економічну нерівність, особливо щодо доступу до основних прав і послуг.

Крім того, обмежувальні заходи, як-от карантин і комендантська година, значно підвищили ризик сексуального та гендерно зумовленого насильства щодо жінок і дівчат. У багатьох випадках постраждалі не мали змоги отримати належної правової, медичної або психологічної допомоги, що ще більше ускладнило доступ до правосуддя та відновлення справедливості. Також у багатьох країнах влада вдавалася до надмірної сили при розгоні протестів та забезпеченні дотримання правил, введених через пандемію COVID-19. Пандемія також слугувала владі приводом для посилення репресій та придушення інакомислення, а виборний процес супроводжувався масовими порушеннями прав людини.

Досить довгий час Африканський континент характеризувався не значним поширенням пандемії COVID-19. Перший випадок COVID-19 на території Африканського континенту зафіксований в Арабській Республіці Єгипет 14 лютого 2020 р. в аеропорту Каїра. За сім місяців після першого випадку коронавірусу хвороба торкнулася лише 0,1 % усього африканського населення – це найбільш низький показник порівняно з іншими частинами світу, крім Австралії та Океанії. За рівнем летальності від коронавірусу (2,4 %) континент також має дуже гідний вигляд серед інших регіонів світу, кращі показники зафіксовані лише в Азії (1,9 %). Для порівняння, у Північній Америці цей показник становить 2,9 %, а в Європі – 4,5 %. (Reuters, 2020). Звичайно, фахівці зазначають, що відносно низьке «охоплення» пандемією коронавірусу африканського населення пов'язане зі слабкістю статистичного обліку та діагностики, а також недостатньою кількістю проведених тестів. Можна виокремити принаймні чотири причини, що знижують імовірність тяжких медичних наслідків пандемії COVID-19 в африканських країнах.

По-перше, це молоде населення, яке переважає на континенті. Середній вік африканців – 19,5 року. На думку медиків, є прямий зв'язок між тяжкістю захворювання та віком. Діти та молоді люди переважно переносять хворобу або безсимптомно, або в легкій формі. По-друге, Африка на сьогоднішній день порівняно менше, ніж інші континенти, залучена до світових транспортних потоків, зокрема туристичних, а міжнародна мобільність населення тут також не висока. По-третє, на більшій частині Африки – спекотний клімат і багато сонячних днів на рік. Оскільки COVID-19 найкраще поширюється при температурі в межах 8–10 °C вище нуля, майже всі африканські держави перебувають поза основною зоною ризику. І, зрештою, четверте. На думку низки фахівців-медиків, африканці мають так званий колективним імунітет до вірусних інфекцій, оскільки стикаються з набагато тяжчими інфекційними захворюваннями (СНІД, Ебола, жовта лихоманка, гепатит, малярія, туберкульоз тощо) (Reuters, 2020).

Серед найгостріших проблем Африканського континенту залишається поширення ВІЛ/СНІДу. Незважаючи на зусилля міжнародних організацій та національних урядів, епідемія продовжує серйозно впливати на життя мільйонів людей, особливо в регіонах із низьким рівнем медичного забезпечення. Так, у 2023 р. близько 25,6 мільйона людей у країнах Африки на південь від Сахари жили з ВІЛ, що становить понад дві третини від загальної кількості людей у світі. Більшість нових випадків зараження та смертей, пов'язаних зі СНІДом, трапляються в Східній та Південній Африці, де проживає приблизно 55 % ВІЛ-позитивного населення світу. (Wikipedia contributors, n.d.).

Поряд із ВІЛ/СНІДом, ще однією загрозою для здоров'я населення африканських країн є малярія, яка також має високий рівень смертності та зосереджена переважно в цьому регіоні. За даними Всесвітньої доповіді ВООЗ з малярії 2018 р., більшість випадків захворювання на малярію у 2017 р. зафіксовано в Африканському регіоні (200 млн, або 92 %), за яким слідували регіони Південно-Східної Азії (5 % випадків) та Східного Середземномор'я (2 %). Майже 80 % глобального тягаря малярії припадає на 15 країн Африки на південь від Сахари та Індію, а половина всіх випадків – на п'ять країн: Нігерію (25 %), Демократичну Республіку Конго (11 %), Мозамбік (5 %), Індію (4 %) та Уганду (4 %). При цьому від малярії,

на відміну від коронавірусу, переважно вмирають діти. 70 % дитячої смертності в Африці пов'язано саме з малярією (World Health Organization, 2019).

У 2022 р. у віддалених регіонах Центральної та Західної Африки мало місце поширення рідкісного інфекційного захворювання – мавпячої віспи. Зареєстровано понад 1 300 підозрілих випадків, із летальністю близько 3 % (WHO, 2022). Найбільше постраждали Камерун, Демократична Республіка Конго, ЦАР, Нігерія та Ліберія. У 2023 р. хвороба набула ширшого поширення, зокрема через новий штам вірусу. Зареєстровано понад 29 000 випадків і близько 800 смертей, більшість – серед дітей (Africa CDC, 2023). У 2024 р. ВООЗ оголосила мавпячу віспу надзвичайною ситуацією у сфері громадського здоров'я міжнародного значення. До середини року кількість підтверджених випадків перевищила 82 000 у понад 100 країнах, з них значна частина – в Африці (WHO, 2024).

Однією з головних міжнародних гуманітарних організацій, що активно працює на Африканському континенті, є Міжнародний комітет Червоного Хреста (далі – МКЧХ). Його діяльність зосереджена переважно в регіонах, що постраждали від тривалих конфліктів та гуманітарних криз, зокрема в Ефіопії, Центральноафриканській Республіці, Демократичній Республіці Конго та Сахелі. Діяльність МКЧХ здійснюється за двома основними напрямами – допомога жертвам збройних конфліктів та надання їм захисту. У межах цих напрямів МКЧХ реалізує низку гуманітарних програм, зокрема: розподіл продовольства; програми в галузі асенізації та водопостачання; медичну допомогу; допомогу внутрішньо переміщеним особам; відвідування осіб, взятих під варту з причин, пов'язаних з конфліктами; захист безпритульних дітей; відновлення зав'язків між членами сімей, розлучених конфліктами; інформування населення про небезпеку протипіхотних мін і боєприпасів, що не розірвалися; поширення інформації про міжнародне гуманітарне право у збройних силах та силах безпеки, у владних структурах, у засобах масової інформації та серед населення загалом; підтримку національних товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця, допомога в їх розвитку та співпраця з ними; а також гуманітарну дипломатію у відносинах з урядами та регіональними організаціями Африки (International Committee of the Red Cross, n.d.).

Станом на 2023 рік близько 26 мільйонів людей в Африці проживають у регіонах, до яких гуманітарним організаціям складно дістатися через насильство та збройні конфлікти. З них 16,8 млн – у регіонах Сахелю та озера Чад, 5,5 млн – у Східній Африці, а 1,5 млн – у Центральній Африці. Директор регіонального офісу МКЧХ в Африці Патрік Юсеф зазначив, що мирне населення, яке не бере участі в збройному протистоянні, як правило, страждає найбільше, оскільки бойові дії між урядовими силами та збройними групами блокують доступ до медичної допомоги та базових послуг (ICRC, 2023).

Аналіз зазначених факторів указує на те, що готовність африканських країн до боротьби з пандеміями є недостатньою, особливо у віддалених регіонах зі слабкою медичною інфраструктурою та обмеженим доступом до вакцин і діагностики. Це робить континент уразливим до майбутніх спалахів інфекційних захворювань.

Ще однією проблемою Африканського континенту є проблема голоду. Загалом на Африканському континенті достатньо родючих земель, щоб самим забезпечити населення продуктами харчування, але через низку причин багато країн залежать від імпорту сільськогосподарської продукції та продовольства. Основними причинами нестачі продовольства є збройні конфлікти, які перешкоджають обробці земель і нормальному розподілу продукції, кліматичні зміни, низька продуктивність сільського господарства через нестачу інвестицій і технологій, інфраструктурну відсталість та залежність від імпорту продовольства та добрив.

Одним із важливих постачальників продовольства до Африки є Україна. Однак у зв'язку з збройною агресією Російської Федерації проти України у 2022 р., блокадою чорноморських портів, руйнуванням виробничих потужностей, ситуація з постачання зерна з України до Африканських країн ускладнилася. Також проблема полягає не лише у відсутності пшениці з України, а й тому, що з початком війни на світовому ринку різко зросли ціни на широкий спектр продуктів харчування та паливо.

У липні 2022 р. у Стамбулі підписано угоди щодо розблокування українських портів та експорту зерна Чорним морем. У результаті від початку дії «зернової угоди» з України вийшло понад 61 судно, яке доставило майже 1,5 млн тонн українського продовольства.

Україна продовжує підтримувати африканські держави в межах гуманітарних та торговельно-економічних ініціатив. Зокрема, у межах програми Grain from Ukraine з грудня 2022 до березня 2023 року до Сомалі, Кенії, Ефіопії та Ємену відправлено 170 тис. тонн пшениці. Також реалізується «Зернова ініціатива» та планується створення продовольчого хабу в Омані для забезпечення постійного експорту продукції до країн Африки (Національний інститут стратегічних досліджень, 2024).

Водночас ситуація залишається критичною. За даними ООН, у 2024 р. близько 55 млн людей у країнах Західної та Центральної Африки постануть перед загрозою голоду. Найгірша ситуація – у Нігерії, Гані, Сьєрра-Леоне та Малі, де через інфляцію, конфлікти та дефіцит продовольства постраждає значна частина населення, включно з 16,7 млн дітей віком до 5 років, які страждають від гострого недоїдання (Укрінформ, 2024).

Серйозною проблемою для багатьох африканських країнах є доступ до чистої води. В Африці 1/3 населення проживає в регіонах, схильних до посухи, і 1/4, або близько 200 млн осіб, нині відчувають дефіцит води. Так, ще в 1986 р. в Східній Африці створено Міжурядову організацію розвитку та боротьби з посухою (ІГАДД), до якої входять Кенія, Судан, Джибуті, Сомалі, Ефіопія та Еритрея. Окрім безпосередньої мети, ця організація від часу свого заснування опікується врегулюванням конфліктів між країнами-учасниками.

Війни за воду, як стратегічний ресурс, поступово стають політичною реальністю. У Східній Африці тривалий час існувала загроза воєнного конфлікту між Єгиптом та Ефіопією у зв'язку з будівництвом останньою найбільшої в Африці гідроелектростанції – ГЕС «Хідасе» («Відродження») на верхній течії Блакитного Нілу. На щастя, Ефіопія, Судан і Єгипет досягли компромісу в цьому питанні (Українська медіамережа, 2021).

Незважаючи на значні проблеми та конфлікти, Африканський континент зберігає важливу геополітичну роль у глобальному просторі. Це пояснюється, зокрема, наявністю значних природних ресурсів, як-от нафта, газ, золото, діаманти, а також рідкоземельні метали, що особливо важливі для високотехнологічних галузей. Зокрема, Гвінейська затока залишається одним із ключових регіонів енергетичних інтересів світових держав.

Так, в Африці зосереджено до 40 % світових запасів золота, до 90 % хрому та платини, а також найбільші у світі запаси кобальту, алмазів та урану. Зокрема, Демократична Республіка Конго забезпечує близько 70 % світового видобутку кобальту, а Гвінея має 35 % світових запасів бокситів. Крім того, Африка володіє величезним сільськогосподарським потенціалом. Тут зосереджено 65 % світових орних земель та близько 10 % внутрішніх відновлюваних джерел прісної води (Савченко & Шкурат, 2024). Крім того, стратегічне розташування Африки – між Європою, Азією та обома океанами – робить її важливою для контролю морських торговельних шляхів.

Водночас Африка є полем конкуренції між державами за економічний вплив, інвестиції та доступ до ресурсів. В останні десятиліття Китай, Туреччина, Індія, ОАЕ значно посилили свою присутність на континенті, будуючи інфраструктуру, надаючи кредити й просуваючи свої геоекономічні інтереси. Отже, незважаючи на внутрішні проблеми, Африка є не лише континентом криз, а й ареною глобального суперництва та стратегічного партнерства.

Розглянемо економічний розвиток Африканського континенту. Нині Африка розвивається досить успішно. У перше десятиліття XXI ст., незважаючи на кризові явища, середньорічні темпи приросту досягали на континенті 4–5 %, що суттєво вище за середньосвітові показники. У 2010-ті роки це зростання злегка сповільнилося. За даними Африканського банку розвитку, основне падіння темпів економічного зростання припало на 2016 р., коли вони становили 2,2 % Таке скорочення зумовлене низкою факторів, але головна причина полягає в зниженні цін на сировинні та паливні товари, які продовжують домінувати в експорті значної кількості африканських країн. До інших негативних факторів, що вплинули на розвиток африканських економік у другій декаді XXI ст., можна зарахувати уповільнення зростання Китаю, соціально-економічні наслідки «арабської весни»,

насамперед руйнування Лівії, а також продовження старих і виникнення нових конфліктів у низці африканських держав.

У 2022 р. середні темпи зростання реального ВВП в Африці знизилися до 3,8 %, що було спричинено пандемією COVID-19 та геополітичними потрясіннями. Попри це, 53 із 54 країн континенту продемонстрували зростання. Передбачається, що стійкість економічного зростання збережеться в усіх п'яти регіонах Африки в середньостроковій перспективі. Очікується, що середні темпи зростання у 2023 та 2024 роках становитимуть близько 4 % (Савченко & Шкурат, 2024).

На думку експерта Алекса Вайнса, цього року Африканський континент стане другим найшвидшим регіоном у світі за темпами зростання. Африканський банк розвитку прогнозує річний темп економічного зростання на рівні 4,3 %, порівняно з 3,7 % минулого року, причому Східна Африка знову буде найдинамічнішим регіоном. Однак, попри позитивні прогнози, континент стикається із серйозними викликами. Зниження рівня бідності та стимулювання економічного зростання, що створює нові робочі місця, продовжують бути важливими пріоритетами, адже близько 464 млн людей у регіоні живуть на межі бідності. Постійна бідність, обмежені економічні можливості, наслідки зміни клімату та слабке державне управління, що посилюється зростанням вартості життя, підживлюють масове соціальне невдоволення (Vines, 2025).

Можливості для економічного зростання в Африці розширюються завдяки кільком факторам. По-перше, це підвищення цін на сировинні товари. По-друге, збільшення внутрішнього споживання, диверсифікація економік через зростання секторів послуг та промисловості, а також покращення ділового клімату. Ці зміни відбуваються завдяки вдосконаленню інвестиційного законодавства та поступовій внутрішньополітичній стабілізації.

В економічному розвитку Африки з'являються два нові тренди: зростання ролі реального сектору та прискорений розвиток галузей, орієнтованих на внутрішній ринок. Завдяки високій частці молодого працездатного населення, яке швидко зростає, континент стає важливим постачальником трудових ресурсів для світової економіки.

У найближчі роки найбільш перспективним напрямом стане реалізація інфраструктурних проєктів. Більше половини населення Африки мають обмежений доступ до електроенергії, а лише третина сільських жителів живуть поблизу доріг. Це значно менше, ніж в інших країнах, що розвиваються. Проте щорічний приріст державних інвестицій в інфраструктуру становить 3 % й очікується, що він зростатиме. Також важливим джерелом розвитку багатьох африканських країн є грошові трансферти мігрантів. Вони є одним із найважливіших джерел валютних надходжень для значного числа африканських держав.

Так, завдяки розвитку інтеграційних процесів, використанню конкурентних переваг у сировинній сфері та балансуванню між старими й новими партнерами Африка поступово перетворюється на впливового гравця у світовій політиці та економіці. Активізуючи людський капітал та залучаючи фінансові й технологічні ресурси, сучасна африканська економіка робить реальні кроки до диверсифікації та збалансованості. Це стосується як географічного, так і галузевого, споживчого та виробничого напрямів, що сприяє значному приросту ВВП.

Розглянемо вплив західних держав на геополітичний і геоекономічний простір Африки. Незважаючи на глобальну конкуренцію з боку Китаю, Росії та регіональних центрів сили, вплив західних країн на геополітичний та геоекономічний простір Африки залишається значним. Західні держави є головними партнерами для континенту, виконуючи роль носіїв знань і науково-технічного прогресу, а також джерел капіталовкладень і постачальників промислових товарів. Крім того, вони надають економічну допомогу та політичну підтримку на міжнародному, регіональному й субрегіональному рівнях, а також є важливим чинником збереження стабільності в окремих державах.

Залученість західних держав до долі африканських країн визначається історичною спадщиною, їхнім місцем у сучасному світі та особливостями зовнішньої політики. Сьогодні увага до Африки зростає не лише через конкретні інтереси, а й через усвідомлення неподільності світу. Африка є невід'ємною частиною світового економічного потенціалу. Хоча нині її роль часто обмежується постачальником різноманітної сировини, ринком збуту та місцем

для переведення екологічно «брудних» виробництв з розвинених країн, її значення постійно зростає.

США традиційно декларують сприяння демократії як один із пріоритетів своєї політики щодо Африки. Демократичні цінності й принципи вільного ринку є інструментом зміцнення впливу Вашингтона на континенті. Водночас специфіка африканського регіону ускладнює реалізацію демократичного консенсусу як універсального механізму зовнішньої політики США. Серед ключових інтересів США в Африці – розвиток бізнесу, зокрема підтримка економічного зростання в країнах із високим потенціалом. Попри економічні реформи, багато африканських країн стикаються з нестачею інвестицій та проблемами зайнятості. У відповідь США декларують готовність інвестувати в регіон та пропонують африканським партнерам продукцію, послуги й досвід американського бізнесу з перспективою взаємної вигоди. Хоча, як зазначають Л. В. Корнійчук та Х. В. Боднаренко, політика США щодо Африки останні десятиліття переважно концентрувалася на безпекових питаннях, почасти ігноруючи економічні (Корнійчук & Боднаренко, 2024, с. 27).

У сфері безпеки США зберігають військову присутність у низці африканських країн, через Африканське командування збройних сил США (AFRICOM), яке координує військову присутність у понад 20 країнах. Основна база зосереджена в Джибуті, де розміщені безпілотники для моніторингу ситуації в Сахелі та Північній Африці. Також американські сили діють у Сомалі, Нігерії та співпрацюють з партнерами в Центральноафриканській Республіці. Ці дії спрямовані не лише на боротьбу з тероризмом, а й на забезпечення геополітичного балансу в умовах конкуренції з Китаєм та Росією (Корнійчук & Боднаренко, 2024).

Крім того, Вашингтон реалізує масштабні інфраструктурні проєкти, як-от залізничний коридор Lobito в Замбії, Анголі та ДР Конго, на який у 2023 р. було спрямовано понад 3 млрд дол. ((Railway Supply, 2025). Однак зменшення гуманітарної допомоги за останні роки послабило американський вплив, відкривши простір для нових геополітичних гравців.

Політика Франції стосовно Африки визначається насамперед наявністю багатьох колишніх французьких та бельгійських колоній, що й досі перебувають під значним впливом Парижа. Такими є 21 країна (без Магрибу), де французька мова вважається державною. Традиційно Франція завжди приділяла особливу вагу Африці як важливій передумові свого впливу у світі. Тому тісні політичні, економічні та військові зв'язки з країнами франкомовної Африки відігравали для неї особливу роль. Однак останніми роками її позиції суттєво ослабли. Після виведення військ з Малі, Нігеру та Буркіна-Фасо, зменшується і роль Парижа як стабілізаційного актора. У валютній сфері піддається критиці система CFA-франка, яка обмежувала фінансовий суверенітет франкомовних країн. Французькі компанії, як-от TotalEnergies і Orano, залишаються важливими гравцями у видобувному секторі, хоча загальна частка Франції в зовнішній торгівлі з Африкою знижується.

Велика Британія концентрується переважно на економічній взаємодії, зокрема у сферах енергетики та видобутку корисних копалин. Після референдуму щодо виходу Великої Британії з ЄС значення Африки в зовнішній політиці країни суттєво зросло, що підтверджується створенням нової посади міністра у справах Африки в МЗС. У 2018 р. цю посаду обіймала Гарієтт Болдуїн. У той самий період активізувалися дипломатичні візити британського керівництва до африканських країн. Зокрема, Борис Джонсон, перебуваючи на посаді міністра закордонних справ, відвідав Ліберію, Гану, Ефіопію, Уганду, Кенію, Сомалі й Нігерію. У 2018 р. прем'єр-міністерка Тереза Мей разом із Г. Болдуїн здійснила тур по Нігерії, ПАР і Кенії у супроводі 29 британських бізнес-лідерів, підкресливши прагнення зробити Велику Британію провідним інвестором в економіку Африки до 2022 року. Великою Британією укладено торговельні угоди з ПАР, Ботсваною, Лесото, Намібією, Есватіні та Мозамбіком, аналогічні до тих, що діяли з ЄС. Також анонсовано плани щодо підписання аналогічних домовленостей з Анголою, Сенегалом і Кот-д'Івуаром. Велика Британія відкрила посольства в Нігері, Чаді та Мавританії, намагаючись зміцнити позиції у франкомовних країнах, де традиційно домінує Франція. Ці зусилля доповнили проведення саміту Співдружності в Руанді.

Міністр оборони Гевін Вільямсон узагальнив нову стратегію, заявивши: «Ми повинні

чітко пояснити, що Британія знову є глобальною нацією». Водночас Тереза Мей підкреслила, що допомога Африці має також сприяти розвитку Великої Британії через розширення ринків збуту для британських компаній (Ідея «Глобальної Британії», 2020).

Німеччина формує свою політику на основі довгострокових стратегічних підходів у межах Європейського Союзу. Основними напрямами є підтримка розвитку приватного сектору, цифрової трансформації, енергетичного переходу, а також участь у миротворчих ініціативах у зоні Сахелю. Участь ФРН переважно має інституційно-фінансовий характер із мінімальною військовою присутністю.

Так, західні країни залишаються ключовими зовнішніми акторами на африканському континенті. Проте їх вплив стає дедалі більш умовним через конкуренцію з боку нових центрів сили, що зумовлює необхідність переосмислити політику співпраці з Африкою.

Висновки. Отже, роль Африканського континенту в міжнародних геополітичних та геоекономічних процесах постійно зростає. Це зумовлено значними запасами природних ресурсів, як-от нафта, газ, рідкоземельні метали, стратегічним географічним розташуванням та досить високими темпами демографічного зростання. Унаслідок цього Африка стає об'єктом посиленого інтересу з боку як провідних глобальних гравців, так і регіональних сил.

Водночас континент стикається з низкою серйозних викликів, що ускладнюють його розвиток. До основних викликів належать політична нестабільність, міжетнічні конфлікти, тероризм, наслідки колоніальної спадщини, масова міграція, економічна нерівність і боротьба за доступ до ресурсів. Високий рівень конфліктності в Африці залишається однією з ключових загроз для регіональної стабільності. Також висока конфліктогенність континенту підкріплена слабкістю державних інституцій, штучними кордонами та залежністю від зовнішніх акторів. Сучасні конфлікти, як-от терористична діяльність у Сахелі, громадянські війни та міжетнічні протистояння, мають як внутрішні, так і зовнішні причини.

Додаткові загрози становлять зміни клімату, проблеми продовольчої та водної безпеки, технологічна нерівність і пандемії. Вони перешкоджають соціально-економічному розвитку континенту й сприяють появі нових типів конфліктів – екологічних, ресурсних та гібридних. Багато сучасних проблем Африки, зокрема політична нестабільність, нерівність і конфлікти, мають корені в колоніальному минулому, коли були закладені штучні кордони та сформувалися слабкі державні структури. Африка стикається із серйозними гуманітарними проблемами, як-от голод, брак доступу до чистої води, інфекційні захворювання та масова міграція. Для вирішення цих питань необхідна консолідація зусиль міжнародного співтовариства з обов'язковим урахуванням специфіки регіону.

З іншого боку, економіка Африки демонструє позитивну динаміку завдяки зростанню цін на сировинні товари, розвитку інфраструктури та внутрішнього ринку. Важливим завданням є зниження рівня бідності, створення робочих місць і диверсифікація економік. Африка залишається ареною для боротьби за вплив між глобальними і регіональними центрами сили. Провідні держави світу продовжують активно впливати на політичну та економічну ситуацію в Африці. США, Велика Британія, Франція та інші країни використовують різні інструменти впливу, як-от інвестиції, гуманітарна допомога, військова присутність і «м'яка сила». Водночас конкуренція між цими країнами створює як виклики, так і можливості для Африки.

Отже, Африка є важливим геополітичним та геоекономічним регіоном зі значним потенціалом розвитку. Водночас вона стикається із численними викликами, які потребують комплексного підходу до їх вирішення. Успішна інтеграція Африки в глобальний порядок залежить від ефективності управління, міжнародної підтримки та здатності континенту використовувати свої переваги для подолання викликів.

Список використаних джерел:

Будник, С. (2025). Співробітництво Китаю та Африки: сучасний стан і перспективи. *Society and Security*, *6*(6), 3–8. https://doi.org/10.26642/sas-2024-6(6)-3-8

Дугінець, Г., & Омран, Х. (2023). Торговельні відносини України з країнами Близького Сходу та Північної Африки. *Журнал європейської економіки,* (21), 482–498.

Ідея «Глобальної Британії» та її реалізація в Африці. (2020, лютий 25). *День*. URL: https://day.kyiv.ua/article/ekonomika/ideya-hlobalnoyi-brytaniyi-ta-yiyi-realizatsiya-v-afrytsi

Корнійчук, Л., & Боднаренко, Х. (2024). Африканський регіон у геополітичних інтересах Сполучених Штатів Америки на сучасному етапі. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, *(14)*, 19–37. https://doi.org/10.31866/2616-745X.14.2024.319348

Лановюк, Л. (2022). Ключові аспекти становлення державності у країнах Африканського континенту у XX–XXI ст. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*, *IV*, 19–27.

Міхейченко, М. (2025). ПАР в сучасній системі міжнародних відносин в Південній Африці. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, *11*(2), 95–102. https://doi.org/10.15421/351922

Мішин, О. (2021). *Африка як пріоритетний напрям зовнішньої політики України*. URL: https://ud.gdip.com.ua/wp-content/uploads/2022/01/64-2021.pdf

Національний інститут стратегічних досліджень. (2024, травень 25). До Дня Африки. Відносини України з державами Африканського континенту. URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/do-dnya-afryky-vidnosyny-ukrayiny-z-derzhavamy-afrykanskoho-kontynentu

Олійник-Дьомочко, М. (2025). Сучасний стан та перспективи розвитку співпраці між Україною та країнами Африки. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*, 1(64). https://doi.org/10.21564/2663-5704.64.324582

Петрушенко, К. О., & Рослонь, Д. Т. (2025). Основні напрями зовнішньої політики Алжиру. *Регіональні студії: науковий збірник*, *(41)*, 156–160. URL: http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/41/27.pdf

Савченко, М. В., & Шкурат, О. Є. (2024). Тенденції розвитку африканського континенту в сучасній моделі світової економіки. *Актуальні проблеми економіки*, *(5)*, 6–16.

Українська медіа-мережа. (2021, березень 23). Ніл розбрату: чи буде війна між Єгиптом і Ефіопією через Відродження? *UMN*. URL: https://umn.ua/news/775

Укрінформ. (2024, травень 24). Голод загрожує щонайменше 55 мільйонам африканців – ООН. *Укрінформ*. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3851816-golod-zagrozue-sonajmense-55-miljonam-afrikanciv-oon.html

Федун, І., Олейніков, Ю., & Сєпічева, О. (2022). Торговельне співробітництво України з країнами Північної Африки. *Економіка та суспільство, (46*), 215–222. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-23

Чістякова, І. М., Кривдіна, І. Б., Татакі, Д. Д., Кудлай, І. В., & Гайтан, В. В. (2021). *Конспект лекцій з дисципліни «Зовнішня політика країн Азії, Африки та Латинської Америки»*. Одеса: ДУ «Одеська політехніка».

CISA Newsletter. (2025, May 28). Terrorism Financing in The Sahel/West Africa: Mechanisms, Drivers, and Responses. *CISA Newsletter*. URL: https://cisanewsletter.com/index.php/terrorism-financing-in-the-sahel-west-africa-mechanisms-drivers-and-responses/

Coffie, A., & Tiky, L. (2021). Exploring Africa's agency in international politics. *Africa Spectrum*, *56*(3), 1–11. https://doi.org/10.1177/00020397211050080

Edozie, R. K., & Khisa, M. (2022). *Africa's new global politics: Regionalism in international relations*. Lynne Rienner Publishers.

Institute for Economics & Peace. (2025). *Global Terrorism Index 2025: Measuring the impact of terrorism*. URL: https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2025/03/Global-Terrorism-Index-2025.pdf

International Committee of the Red Cross. (2023, November 23). Africa: ICRC alarmed at lack of humanitarian access for 26 million people. URL: https://www.icrc.org/en/document/icrc-alar

International Committee of the Red Cross. (n.d.). *South Africa*. URL: https://www.icrc.org

Railway Supply. (2025, June 25). США інвестують $500 млн у проєкт залізниці в Африці. *Railway Supply*. URL: https://www.railway.supply/uk/ssha-investuyut-500-mln-u-pro%D1%94kt-zalizniczi-v-africzi/

Reuters. (2020, September 29). Africa's low fatality rates from coronavirus puzzles scientists. LiveMint. URL: https://www.livemint.com/news/world/africa-s-low-fatality-rates-from-coronavirus-puzzles-scientists-11601359433522.html

Siaw, E. K. (2025). Ideology and the question of agency in Africa's international relations: The case of Ghana. *Third World Quarterly*, *46*(4), 665–685. https://doi.org/10.1080/01436597.2025.2500570

Vines, A. (2025, January 24). Africa in 2025: Economic growth despite persistent problems. *Chatham House*. URL: https://www.chathamhouse.org/2025/01/africa-2025-economic-growth-despite-persistent-problems

Williams, P. D. (2011). *War and conflict in Africa*. Polity Press.

Wikipedia contributors. (n.d.). HIV/AIDS in Africa. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/HIV/AIDS_in_Africa

World Health Organization. (2019). *World malaria report 2018*. URL: https://www.who.int/news/item/19-11-2018-this-year-s-world-malaria-report-at-a-glance

World Health Organization. (2022). WHO is supporting African countries to strengthen monkeypox surveillance and response actions. URL: https://extranet.who.int/sph/news/who-supporting-african-countries-strengthen-monkeypox-surveillance-and-response-actions

References:

Budnyk, S. (2025). Spivrobitnytstvo Kytaiu ta Afryky: suchasnyi stan i perspektyvy [China-Africa cooperation: Current state and prospects]. *Society and Security, 6*(6), 3–8. https://doi.org/10.26642/sas-2024-6(6)-3-8 [in Ukrainian].

Duhinets, H., & Omran, Kh. (2023). Torhovelni vidnosyny Ukrainy z krainamy Blyz′koho Skhodu ta Pivnichnoi Afryky [Ukraine's trade relations with the countries of the Middle East and North Africa]. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky, (21),* 482–498. [in Ukrainian].

Ideia "Hlobalnoi Brytanii" ta yii realizatsiia v Afrytsi [The idea of "Global Britain" and its implementation in Africa]. (2020, liutyi 25). *Den* Retrieved from: https://day.kyiv.ua/article/ekonomika/ideya-hlobalnoyi-brytaniyi-ta-yiyi-realizatsiya-v-afrytsi [in Ukrainian].

Korniichuk, L., & Bodnarenko, Kh. (2024). Afrykanskyi rehion u heopolitychnykh interesakh Spoluchenykh Shtativ Ameryky na suchasnomu etapi [The African region in the geopolitical interests of the United States of America at the present stage]. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty, (14),* 19–37. https://doi.org/10.31866/2616-745X.14.2024.319348 [in Ukrainian].

Lanoviuk, L. (2022). Kliuchovi aspekty stanovlennia derzhavnosti u krainakh Afrykanskoho kontynentu v XX–XXI st. [Key aspects of statehood formation in African countries in the 20th-21st centuries]. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI, IV,* 19–27 [in Ukrainian].

Mikheichenko, M. (2025). PAR v suchasnii systemi mizhnarodnykh vidnosyn v Pivdennii Afrytsi [South Africa in the modern system of international relations in Southern Africa]. *Filosofiia ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury, 11*(2), 95–102. https://doi.org/10.15421/351922 [in Ukrainian].

Mishyn, O. (2021). Afryka yak priorytetnyi napriam zovnishnoi polityky Ukrainy [Africa as a priority direction of Ukraine's foreign policy]. Retrieved from: https://ud.gdip.com.ua/wp-content/uploads/2022/01/64-2021.pdf [in Ukrainian].

Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. (2024, April 25). Do Dnia Afryky. Vidnosyny Ukrainy z derzhavamy Afrykanskoho kontynentu [On Africa Day: Ukraine's relations with African states]. Retrieved from: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/do-dnya-afryky-vidnosyny-ukrayiny-z-derzhavamy-afrykanskoho-kontynentu [in Ukrainian].

Oliinyk-Diomochko, M. (2025). Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku spivpratsi mizh Ukrainoiu ta krainamy Afryky [The current state and prospects of cooperation between Ukraine and African countries]. *Visnyk NIuU imeni Yaroslava Mudroho. Seriia: Filosofiia, filosofiia prava, politolohiia, sotsiolohiia, 1*(64). https://doi.org/10.21564/2663-5704.64.324582 [in Ukrainian].

Petrushenko, K. O., & Roslon, D. T. (2025). Osnovni napriamy zovnishnoi polityky Alzhyru [The main directions of Algeria's foreign policy]. *Rehionalni studii: naukovyi zbirnyk, (41),* 156–160. Retrieved from: http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/41/27.pdf [in Ukrainian].

Savchenko, M. V., & Shkurat, O. Ye. (2024). Tendentsii rozvytku afrykanskoho kontynentu v suchasnii modeli svitovoi ekonomiky [Trends in the development of the African continent in the modern world economy model]. *Aktualni problemy ekonomiky, (5),* 6–16 [in Ukrainian].

Ukrainska media-merezha. (2021, March 23). Nil rozbratu: chy bude viina mizh Yehyptom i Efiopiieiu cherez Vidrodzhennia? [The Nile of discord: Will there be a war between Egypt and Ethiopia over the Renaissance?]. *UMN.* Retrieved from: https://umn.ua/news/775 [in Ukrainian].

Ukrinform. (2024, May 24). Holod zahrozhuie shchonaimenshe 55 milionam afrykantsiv – OON. [Hunger threatens at least 55 million Africans – UN]. *Ukrinform.* Retrieved from: https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3851816-golod-zagrozue-sonajmense-55-miljonam-afrikanciv-oon.html [in Ukrainian].

Fedun, I., Oleinikov, Yu., & Sepicheva, O. (2022). Torhovelne spivrobitnytstvo Ukrainy z krainamy Pivnichnoi Afryky [Trade cooperation of Ukraine with the countries of North Africa]. *Ekonomika ta suspilstvo, (46*), 215–222. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-23 [in Ukrainian].

Chistiakova, I. M., Kryvdina, I. B., Tataki, D. D., Kudlai, I. V., & Haitan, V. V. (2021). *Konspekt lektsii z dystsypliny "Zovnishnia polityka krain Azii, Afryky ta Latynskoi Ameryky*" [Lecture notes on "Foreign policy of Asian, African and Latin American countries"]. Odesa: DU "Odeska Politekhnika" [in Ukrainian].

CISA Newsletter. (2025, May 28). Terrorism financing in the Sahel/West Africa: Mechanisms, drivers, and responses. *CISA Newsletter.* Retrieved from: https://cisanewsletter.com/index.php/terrorism-financing-in-the-sahel-west-africa-mechanisms-drivers-and-responses/ [in English].

Coffie, A., & Tiky, L. (2021). Exploring Africa's agency in international politics. *Africa Spectrum*, *56*(3), 1–11. https://doi.org/10.1177/00020397211050080[in English].

Edozie, R. K., & Khisa, M. (2022). *Africa's new global politics: Regionalism in international relations*. Lynne Rienner Publishers. [in English].

Institute for Economics & Peace. (2025). *Global Terrorism Index 2025: Measuring the impact of terrorism*. Retrieved from: https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2025/03/Global-Terrorism-Index-2025.pdf[in English].

International Committee of the Red Cross. (2023, November 23). Africa: ICRC alarmed at lack of humanitarian access for 26 million people. Retrieved from: https://www.icrc.org/en/document/icrc-alar [in English].

International Committee of the Red Cross. (n.d.). *South Africa*. Retrieved from: https://www.icrc.org [in English].

Railway Supply. (2025, June 25). SSHA investuiut $500 mln u proiekt zaliznytsi v Afrytsi [USA to invest $500 million in railway project in Africa]. Railway Supply. Retrieved from: https://www.railway.supply/uk/ssha-investuyut-500-mln-u-pro%D1%94kt-zalizniczi-v-africzi/ [in Ukrainian].

Reuters. (2020, September 29). Africa's low fatality rates from coronavirus puzzles scientists. LiveMint. Retrieved from: https://www.livemint.com/news/world/africa-s-low-fatality-rates-from-coronavirus-puzzles-scientists-11601359433522.html [in English].

Siaw, E. K. (2025). Ideology and the question of agency in Africa's international relations: The case of Ghana. *Third World Quarterly*, *46*(4), 665–685. https://doi.org/10.1080/01436597.2025.2500570 [in English].

Vines, A. (2025, January 24). Africa in 2025: Economic growth despite persistent problems. *Chatham House*. Retrieved from: https://www.chathamhouse.org/2025/01/africa-2025-economic-growth-despite-persistent-problems [in English]

Williams, P. D. (2011). *War and conflict in Africa*. Polity Press. [in English]

Wikipedia contributors. (n.d.). HIV/AIDS in Africa. *Wikipedia*. Retrieved from: https://en.wikipedia.org/wiki/HIV/AIDS_in_Africa [in English].

World Health Organization. (2019). *World malaria report 2018*. Retrieved from: https://www.who.int/news/item/19-11-2018-this-year-s-world-malaria-report-at-a-glance [in English].

World Health Organization. (2022). WHO is supporting African countries to strengthen monkeypox surveillance and response actions. Retrieved from: https://extranet.who.int/sph/news/who-supporting-african-countries-strengthen-monkeypox-surveillance-and-response-actions [in English].

Дата надходження статті: 29.09.2025
Дата прийняття статті: 10.11.2025
Опубліковано: 26.12.2025